

VERSLAG van de vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water/Wonen op 6 december 2023

Voorzitter:

Mw. A.M.J. Oude Luttikhuis

Aanwezig: mw. J. Batteau, mw. W. de Boer, dhr. F. van Breukelen, dhr. K. Cromwijk, dhr. R. Daniels, dhr. B. van den Dikkenberg, mw. D. Ghijsels-Kerkhoff, mw. J. van Gilse, dhr. Hart, mw. M. Hoek, dhr. A. de Jong, dhr. L. van Lunteren, dhr. P. Overkleef, dhr. A. Schaddelee, dhr. E. Virginia, mw., dhr. C. Westerlaken, mw. M. de Widt.

Namens GS aanwezig: Mw. M. Sterk (gedeputeerde) en dhr. H. Bakker (gedeputeerde)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

Dhr. F. Kools (commissiegriffier), dhr. N. Nellestijn (commissiesecretaris), Gerrie Buruma (Notuleerservice Nederland)

---

1. [Heropening](#)

De voorzitter, mevrouw Oude Luttikhuis, heropent de vergadering om 09:00 en heet iedereen welkom. Deze vergadering is een voortzetting van de vergadering van 29 november 2023, waarbij er zes opwaarderingen zullen worden behandeld. Uiterlijk tot 12:00 uur kan er vergaderd worden, spreektijden zijn voor elke fractie 8 minuten, voor de gedeputeerden 39 minuten.

De heer Schipper is met kennisgeving afwezig.

De heer Westerlaken noemt het ongebruikelijk dat de spreektijden opnieuw volledig mogen worden benut.

Commissiegriffier de heer Kools geeft aan dat de spreektijden van de vorige vergadering niet bewaard zijn gebleven en dat daarom elke fractie opnieuw de volledige spreektijd heeft gekregen.

15. [SB Startnotitie visie landbouw en voedsel](#)

De voorzitter meldt dat deze statenbrief is opgewaardeerd door de partijen BBB, VVD, D66, PvdA, PvdD, CU, Volt en de SGP. Het college wil aan een brede toekomstverkenning richting 2050 gaan werken, waarbij de hele agroketen in de provincie wordt meegenomen. In de startnotitie staat hoe dat proces gevoerd zal gaan worden, het college vraagt de commissie om input en reactie, vandaar dat bij wijze van uitzondering overige fracties kort de kans krijgen voor een reactie.

De heer Cromwijk heeft de startnotitie opgewaardeerd omdat de huidige landbouwvisie van 2018 al achterhaald is. Er komt nu elke vijf jaar bijna een nieuwe visie, dat biedt agrariërs weinig zekerheden. Boeren en grondeigenaren worden er horendol van, BBB vindt dat er vanuit een verkeerd perspectief gekeken wordt. Bodem- en Watersturend is belangrijk geworden, al zijn boeren al vanaf 2015 hiermee bezig, bijzonder is het dat koplopers hierbij van het kastje naar de muur worden gestuurd door, kijkend naar Groot Wilnis-Vinkeveen. Boeren hebben perspectief nodig, het college kan geen vertrouwen winnen wanneer de vergoeding voor natuurbeheer ver beneden kostprijs is, wanneer PAS-melders niet worden gelegaliseerd of wanneer de derogatie ineens sterk verminderd wordt op basis van oude getallen, wanneer Schiphol door kan vliegen, maar boerenbedrijven geruimd worden. BBB pleit voor een landbouwbeleid vanuit perspectief van boeren, die graag willen. Boeren worden op dit moment geraakt in het hart. Geef vertrouwen en er zal perspectief komen voor landbouw en natuur, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Doelen kunnen gehaald worden wanneer het gebied ruimte en steun krijgt, waarbij niet alles dichtgeregeld wordt. Er is vooral politieke wil nodig op weg naar herstel van het vertrouwen.

Mevrouw Van Gilse wil weten waarom nog weinig concrete plannen benoemd worden in deze startnotitie. Een aanzet hiertoe was mooi geweest, waarbij de commissie had kunnen bekijken of alle relevante organisaties en partijen worden meegenomen. Ze vraagt zich af, wanneer partijen in het proces niet voldoende meegenomen worden, of bijsturing dan nog mogelijk is. Het is daarom goed dat het communicatie- en participatieplan zou kunnen worden. De voedselvisie gaat haar wat te ver, in de voedselagenda wordt bijna opgelegd wat er verbouwd wordt, wie er teelt en wat de inwoners vervolgens te eten kunnen krijgen. Het zou meer een inspiratiestuk moeten zijn voor hoe het kan, wat voor moois de provincie te bieden heeft en hoe er gekomen kan worden tot een toekomstbestendiger landbouw met een leefbaar landelijk gebied. De rol van innovaties in de landbouw mist in het stuk. Welke plannen zijn hiervoor en kan innovatie er nog in verwerkt worden?

De heer Overkleeft ziet bij 2.3.4 dat het wereldvoedselvraagstuk genoemd wordt. Hier kan heel verschillend over gedacht worden. Hoe kijkt de gedeputeerde hiernaar en op welke manier moet het in dit stuk zijn beslag krijgen?

Mevrouw De Boer- Leijmsma-Leijmsma zegt dat deze startnotitie een onderdeel is van de herziening van de landbouwvisie en onderdeel wordt van de omgevingsvisie. Voor het lange termijn landbouwbeleid van 30 jaar, gericht op 2050, is de vraag waar de commissie zich op gaat richten en welke prioriteiten er gesteld zullen worden. De startnotitie geeft weinig richting, wordt er ingezet op natuur, voedselvoorziening in de regio of ook internationaal korte ketens? Zullen koplopers extra beloond worden? Hoe wordt er gezorgd voor een eerlijke boterham voor de boeren in de provincie? De commissie kan beter van meet af aan de juiste scenario's uitwerken en deze aan de gedeputeerde mee te geven. Er zijn raakvlakken met andere programma's zoals het UPLG, het is handig wanneer dit in lijn met elkaar is.

Mevrouw Batteau hoopt op een schone provincie waar Intensieve veeteelt is verdwenen, waarin het landelijk gebied gekenmerkt wordt door grote biodiversiteit, waar duurzaam biologisch geboerd wordt. De vraag rijst op welke manier de natuurdoelen in de notitie geborgd zijn, om landbouw en natuur in balans te brengen. Wellicht zou de visie landbouw, natuur en voedsel moeten heten. Belangrijk hierbij is dat er een evenwichtige representatie is, naast de stemmen van boeren, dat ook inwoners, die van dier en natuur, koplopers, de akkerbouwers, regeneratieve boeren gehoord worden. Kan er inzichtelijk gemaakt worden hoe deze groepen meegenomen gaan worden in het hele proces? Het valt op dat de toekomstverkenning zeer open vorm gegeven is, inzet is om waarde vrij naar trends te kijken. Het lijkt verspilling van tijd en middelen om trends te onderzoeken waarbij er op zeer korte termijn wettelijke doelen gehaald moeten gaan worden voor natuur, water, stikstof etc. er mag nu helder gedefinieerd gaan worden, duidelijke kaders voor de toekomstverkenning te stellen om duidelijkheid te scheppen. De provincie moet zich durven uitspreken, gaat er ruimte zijn voor megastallen, of wordt er, door het aantal te houden dieren af te bouwen, noodzakelijke ruimte gecreëerd voor dier en natuur? Daar maakt de provincie zelf een keuze in. Waarom wordt er niet een keuze gemaakt voor een transitie naar biologische landbouw? Dierenwelzijn wordt wel als thema genoemd, maar dit speelt door alle thema's heen. Wanneer soja als krachtvoer toegestaan blijft, betekent dat voor de koe dat zij nog meer productie moet gaan opbrengen? Bij elke scenario wil de partij een uitwerking waarbij de positie en het welzijn van de dieren opgenomen is. Kan de gedeputeerde toezeggen dat dit als opdracht wordt meegegeven aan het bureau wat dit traject moet uitwerken en begeleiden?

De heer Schaddelee vindt dat landbouw en voedsel onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Bij de bespreking van de strategische agenda werd aangegeven dat er een separaat spoor voor de voedselagenda komt, wat hem een slecht idee toelijkt. Het NMU kwam met een nieuw initiatief, servicepunt lokaal voedsel, gefinancierd door de provincie. Daarbij werden veel argumenten benoemd die hierbij ook belangrijk zijn. Een mooie, gezonde en duurzame provincie heeft baat bij een agrarische sector die in evenwicht is met haar omgeving. Lokaal voedsel zorgt voor een betere verbinding tussen stad, land, boer en burger. Wanneer er lokaal in de provincie verbouwd wordt leren consumenten beter waar hun voedsel vandaan komt, zijn er minder tussenschakels waardoor er meer geld rechtstreeks naar de boer gaat. Wanneer de boer minder afhankelijk wordt van de eisen die aan volumes gesteld worden door grote afnemers stellen en heeft hij meer zeggenschap over de prijs. Op deze manier wordt bijgedragen aan een beter verdienmodel voor de agrarische ondernemer en aan een transitie naar duurzamere landbouw. Natuur inclusieve landbouw maakt de boer meer afhankelijk van consumenten die direct bij hen producten afnemen. De partij geeft graag mee dat de aanleg van voedselbossen, stadlandbouw en moestuinen actief gestimuleerd mag gaan worden. De provincie zou zelf het goede voorbeeld moeten stellen door 50% van het voedsel uit de eigen regio te halen. Er zijn in Utrecht veel innovatieve broedplaatsen, deze moeten blijvend

gesteund worden en meegenomen worden in het beleid. Door educatieve programma's mag eten uit de anonimiteit komen, wat bij educatieve voorlichting op scholen begint. Ook ziet de partij graag een terugkeer van oogstfeesten op kerkelijke dankdagen, om het eten te vieren. Dierenwelzijn staat op pagina vijf genoemd, daarin ontbreekt de verbinding aan het ruimtelijk beleid. Als natte gebieden een voedingsbodem voor dierziekten zijn, is het goed om te realiseren welke betekenis dit voor agrarische bestemmingen heeft en dit te benoemen en te doordenken. Met een amendement, bij het komende strategisch overleg, wil CU natuur, landbouw en voedsel koppelen.

De heer Van Lunteren geeft aan dat er een gerichte aanpak gemist wordt op kunstmest, krachtvoer en pesticiden. Hij mist de bredere transitie die in de landbouw nodig is. De rol van de provincie zelf hierin blijft onduidelijk, daar mag meer visie op komen. Ook Europa mist in het stuk, Europese rapporten voor voedselzekerheid, natuurherstel geven aan dat er een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen dient te zijn. Waarbij de partij zich graag laat leiden door wetenschappelijke inzichten. Kan er in de visie over het proces toegezegd worden dat bewoners actief bij de visievorming betrokken zullen gaan worden?

De heer Van den Dikkenberg noemt het interessant dat D66 aangeeft dat de bijdrage die Utrecht kan leveren aan de wereldvoedselproblematiek maar zo klein is of het dan wel zin heeft. Hij trekt de lijn naar de CO2 reductie, misschien is de bijdrage aan de voedselproblematiek die Utrecht kan leveren wel groter dan de reductie van CO2 die zij tot stand kan brengen. Hij noemt het een lastige startnotitie, die wel inhoudelijk wel wat aangeeft, maar vooral tot een procesafpraak komt. Op vraag 8 van de PvdA, over hoe alle uitdagingen zich verhouden tot een fatsoenlijk verdienmodel voor de agrariër, wordt een afwijkend antwoord gegeven, noch wordt er de mogelijkheid geboden om ertussen te kiezen. Het verdienmodel dient benadrukt te worden en moet uitgangspunt blijven. Je kunt niet groen doen als je rood staat, landbouw moet economisch rendabel blijven. Wellicht is het mogelijk om agrariërs in groepen te onderscheiden en hier bedrijfsmatige toekomst perspectieven voor uit te werken, stoppers, verbinder, groeiers. Waarbij stoppers maximaal gefaciliteerd worden, voor verbinders en groeiers een toekomstperspectief uitschetsen, kijkend naar meespelende innovaties. Kijken hoe groeiers met een zo laag mogelijke milieudruk kunnen produceren, samen ervoor zorgen dat de milieudruk zo laag mogelijk gehouden wordt.

Wanneer de vier varianten uit de PVL verkenning bekeken wordt, dan zijn er twee waar internationale handel nadrukkelijk een rol speelt. Nederland kiest een dergelijke rol, agrariërs kunnen daar niet los van gezien worden. De landbouwvisie zorgt voor richting en perspectief voor de sector, iets wat nu ontbreekt. Samen met andere provincies kan er afstemming zijn over hoe het landbouwbeleid samen te trekken is. Een landelijke regel als derogatie staat haaks op de idealen rondom kringlooplandbouw. Alleen samen als provincies kan er een vuist gemaakt worden, nog meer richting Den Haag en Europa duidelijk maken wat de gevolgen zijn van hun statistiekenpolitiek.

Verder vraagt de partij zich af hoe jonge boeren concreter bij de visie betrokken kunnen worden. Voor innovatie dient er wellicht een apart spoor te komen. Hoe kan er gezorgd worden dat nieuwe visie niet steeds ingehaald wordt door een briefje van de minister. Wordt er in de visie ook de grondvraag concreet gemaakt zodat dit inzichtelijk wordt in de ruimtelijke puzzel? Nu staat landbouw steeds als PN-post, dit verdient een volwaardige invulling. Zodat de voedselvraag en de landbouw- grondvraag gekoppeld worden en een serieuze plaats krijgen in de plannen.

Financiers stappen momenteel niet in, de overheid is onbetrouwbaar, dat verhindert bedrijven om duurzaamheid door te voeren. Borgstelling kan helpen om de visie uit te voeren. Zorg dat de financiële wereld aangehaakt blijft.

De heer Hart zegt dat het gebruik van het begrip voedsel stimuleert het verantwoordelijkheidsgevoel van alle partners in de keten, daar valt veel winst te behalen. Een visie gaat over de toekomst, daarom moet er met jonge boeren en andere jonge mensen hierover gesproken worden. Hij waardeert het initiatief om een informatiesessie te organiseren zodra er een communicatie- en participatieplan is. De biologische sector, BioNext, caring farmers, ziet hij graag als stakeholder aan tafel schuiven, net als jongerenplatforms zoals GroenPact.

De heer Westerlaken benadrukt dat er slechts een visie wordt vastgesteld en dat er zeer geringe invloed op het Europese beleid is. Er is marginale invloed op het landbouwbeleid. Gebruik de notitie daarom vooral als integrerend stuk, op beleidsterreinen waar de provincie wel invloed heeft, zodat er een koepelvisie ontstaan over hoe er met de landbouw en de grond in de provincie omgegaan moet worden Alleen als Utrecht als voorbeeld van producent van voedsel van de wereldbevolking, op wereldniveau zou dienen, dan zou het zinvol zijn om aandacht

aan het wereldvoedselvraagstuk te besteden. Sinds 2018 worden er ingrijpend andere beslissingen in het land genomen, deze visie kan helpen hiermee om te gaan.

De heer Daniels deelt de geschetste toekomstvisie niet, landelijk zal er een gaat een flinke verschuiving plaatsvinden in nationale politieke visies over deze doelen. Het is te hopen dat PS hiervan terugkeert. Productiviteit botst met andere doelen. Het belangrijkste aspect zou voedselzekerheid moeten zijn en blijven. Hij vraagt van GS een uitspraak over de beschikbaarheid en betaalbaarheid van voedsel, dat dient aandacht te krijgen. Er is een grote rol van de stakeholders, waarbij een kritische analyse van de betrokken stakeholders wenselijk is, zodat er niet te veel bij betrokken worden die niet beroepsmatig actief in het landelijk gebied zijn.

De heer Van Breukelen zegt dat het document grote impact gaat hebben op het gebied, het bevat aannames en doelen. In de aanleiding is een toegenomen belangstelling is voor de voedselagenda te zien. Het is een stimuleringsagenda, die korte ketens in Utrecht versterkt. FVD is groot voorstander hiervan. Gezonde en duurzame voedselconsumptie, wat houdt dit volgens het college in? Hij sluit zich aan bij de punten van de VVD. In de visie valt te lezen dat er tegen steeds grotere problemen op natuurgebied aangelopen wordt, verlies van biodiversiteit, slechte waterkwaliteit, problemen die in direct verband staan met de intensieve landbouw. De partij verwerpt de claim dat het zo slecht gesteld is met de Nederlandse natuur, zij beroept zich op de Living Planet Index van het WNF, wat aangeeft dat de biodiversiteit sinds 1990 met 2,2% beter is geworden. Het CBS geeft aan dat sinds 2000 de akker flora, biodiversiteit niet is afgenomen. Het is van groot belang om samen met agrariërs te werken, vooral omdat Nederland de meest innovatieve en efficiënte landbouw ter wereld heeft. Houd het economisch rendabel en houd de boeren in Utrecht.

De voorzitter schorst de vergadering van 9:36 tot 9:43 uur

Gedeputeerde Sterk beantwoordt de vragen.

- Ze schetst kort het doel van de visie in relatie tot de rol van de provincie het landbouwbeleid. De Europese Unie maakt het beleid, het Rijk maakt hierin keuzes. Een daarvan is het versneld afschaffen van de derogatierichtlijn en de impact daarvan op de gebieden. Ecosysteemdiensten die boeren doen geven goed aan dat boeren wel degelijk duurzaam willen worden. Vervolgens wordt er geconstateerd dat er te weinig geld is en wordt de agrarische sector daar weer op gekort, wat enorm vervelend is. De provincie heeft hier niet direct invloed op. Het belang hiervan wordt in alle provincies gevoeld, zij trekken hierin samen op. Ook al is de rol van de provincie beperkt, het moet wel beginnen met visie, wat GS wil met bepaalde thema's. De commissie geeft meer thema's aan en de verbindingen die er gemaakt kunnen worden. De verdieping komt bij de toekomstvisie, dan komen er scenario's en wordt duidelijk wat de betekenis voor agrariërs in de provincie is. De visie landt in een invulling van de provincie, met daarbij een kaderstelling die door de commissie vastgesteld wordt. De uitkomsten van het rekenkamerrapport worden meegenomen, zodat er smart gedefinieerd kan worden. Binnen het UPLG worden er kaders rond klimaat, natuur, water en landbouw gesteld, ook aan de omgevingsvisie.

De heer Cromwijk haakt aan op de opmerking dat de visie vooral procesmatig beschreven wordt, er moeten nog kaders geschetst worden voor invulling. Hij vraagt of de inhoud van het stuk dan meegenomen in een gebiedsproces waar boeren bij aan tafel zitten om inhoud te geven aan de visie.

Gedeputeerde Sterk beantwoordt dat het stuk de visie aangeeft, het geeft een beeld hoe de provincie aan wil met landbouw. Met de Staten wordt vastgesteld wat de visie op landbouw is, hoe er vorm te geven is aan toekomstbestendige landbouw, in samenhang met de UPLG en de ambities uit de omgevingsvisie. Dat is het kader van waaruit de uitvoering opgepakt wordt.

De heer Daniels is benieuwd hoe vaak er revisies komen op de visie.

Gedeputeerde Sterk geeft aan dat dit niet vaak is, soms wel op de uitvoering. Visies zijn juist bedoeld voor het grotere perspectief. Zij vervolgt haar beantwoording.

- Het doel van de notitie is om het proces te schetsen, de notitie is nadrukkelijk gericht op de agrarische sector.

- Participatie: het is fijn dat de informatiesessie om dieper in te gaan op participatie goed ontvangen wordt binnen de commissie. De aangedragen suggesties voor participerende partijen, zoals inwoners en banken zullen betrokken worden. Er wordt getracht om alle stemmen daarin te horen. Er is een overlegplatform met jonge boeren gecreëerd, dat is gestructureerd overleg geworden, waarvan op 12 december de volgende bijeenkomst gepland staat.

Mevrouw Batteau vindt het mooi dat er een informatiesessie komt en is benieuwd of er daarvoor een stakeholderanalyse gemaakt wordt. Ze vraagt of de gedane suggesties daarvoor meegenomen worden.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat een aantal genoemde suggesties samenvalt met wat er al op het lijstje stond en neemt de andere mee. Ze vervolgt haar beantwoording.

- Een belangrijk onderwerp is het verdienmodel voor agrariërs, ook in het licht van toekomstbestendigheid. Bij het ontwikkelen van de toekomstperspectieven wordt er bekeken wat dit voor de verdienmodellen gaat betekenen. Agrariërs worden hier nadrukkelijk bij betrokken. De provincie kan niet alleen een verdienmodel creëren, met de Utrechtse Monitor Duurzame Melkveehouderij wordt er wel een aanzet gegeven, maar een beloning is geen verdienmodel. De provincie kan wel sturen op doelen, agrariërs moeten hun eigen ondernemerschap inzetten. Samen met andere provincies wordt dit op de agenda gezet, onlangs is een convenant getekend over emissies waarbij innovaties versneld onderzocht worden en eventueel ingevoerd worden. Wat de provincie zelf kan, dat moet ze niet laten.
- Het onderwerp voedsel geeft altijd veel discussie, boeren zorgen voor voedselvoorziening. In het kader van de klimaatverandering heeft het FA opgeroepen om als noordelijke Europese landen goed te kijken naar de voedselvoorziening. Veranderende landbouw door klimaatverandering vindt plaats in zuidelijk Europa.

De heer Westerlaken vindt het belangrijk om bescheiden te blijven over de eigen invloed, hij acht zich niet in staat om in te schatten welke wijzigingen in de Zuid-Europese landbouw zullen plaatsvinden, laat staan dat het in deze provincie al precies aan te geven is hoe het precies geregeld kan worden. Er kan slechts een visie neergelegd worden en geen beleid op dit terrein uitgeoefend worden.

Gedeputeerde Sterk denkt ook niet uitspraken over de landbouw op Europese schaal te kunnen doen, maar vindt het belangrijk dat uitgesproken wordt dat voedselvoorziening een nadrukkelijk thema binnen de landbouw is. Het moet meegenomen worden in de scenario's die geschetst moeten worden. Het voedselvraagstuk is veel breder.

De heer Overkleef merkt op dat het een illusie is dat het wereldvoedselvraagstuk opgelost gaat worden door meer te produceren. Het heeft meer met verdeling en verspilling van voedsel te maken en is zeer complex. Hij vraagt daarom om voorzichtigheid bij wat er hierover opgeschreven wordt.

Gedeputeerde Sterk zal de kanttekeningen meenemen.

De heer Hart begrijpt de insteek van de gedeputeerde en merkt op dat een te grote broek onverstandig is, maar dat ook een kleine broek wel aangetrokken moet worden.

De heer Van den Dikkenberg vindt dat de ogen niet voor de internationale werkelijkheid gesloten moeten worden. Wanneer er verwoestijning in Zuid Spanje optreedt dan zal er elders meer geproduceerd moeten worden, zonder voor te gaan schrijven wat er gedaan moet worden.

Mevrouw De Boer- Leijmsma vindt dat er juist wel in de visie moet staan hoever de verantwoordelijkheid van de provincie Utrecht voor de wereldvoedselvoorziening gaat. Korte ketens, eten produceren voor de regio, dan is de internationale vraag natuurlijk wel een punt.

Gedeputeerde Sterk zegt dat er beleid geformuleerd is over de voedselagenda. De korte keten wordt geëvalueerd en herijkt. De visie kan gebruikt worden in de strategische verkenning. De voedselagenda is meer een uitvoeringsagenda dan dat de landbouwvisie dat is. In de visievorming krijgt het een plek. Wat er vervolgens mee gedaan wordt is een trede lager.

- Voor dierenwelzijn wordt er bij de scenario's aangegeven met een impactanalyse wat dit met het dierenwelzijn doet. Over blauwtong is een vraag gesteld, moet er naar ruimtelijke daarvan kijken. De herkomst van blauwtong heeft meer met agrarische gronden dan met natte natuur te maken. Zoönose staat als een van de thema's op de agenda.

De heer Schaddelee stelde de vraag om te kijken waar het beleid zou kunnen raken aan vraagstukken rond dierenwelzijn en ziektes.

Gedeputeerde Sterk geeft aan dat dit meegenomen wordt in het traject. GS zal bij de bij de informatiesessie, de toekomstverkenning en visievorming nog verder ingaan op de startnotitie.

Mevrouw Van Gilse vraagt naar de rol van innovaties.

Gedeputeerde Sterk haalt het recente convenant aan, waarbij innovaties gericht op de doelen versneld ingezet zullen worden. Innovaties hebben zeker een plek in de landbouwvisie, maar niet als doel wel als middel, vandaar dat het in de startnotitie niet expliciet benoemd is.

De heer Daniels vraagt naar de betaalbaarheid van voedsel en of er een impactanalyse daarvoor gedaan wordt.

Gedeputeerde Sterk geeft aan dat de betaalbaarheid van voedsel meer beïnvloed wordt door de landelijke overheid. Er zal in de voedselagenda wel provinciaal gekeken worden wat eraan te doen is. Bijvoorbeeld een keurmerk voor streekproducten, dat is wel een model waarbij boeren voordeel kunnen hebben. De prijs van de melk in de supermarkt is door de provincie niet te beïnvloeden.

17. [SB Pachtvoorwaarden en openstellen inschrijving pacht 2024](#)

De voorzitter legt uit dat de inschrijving voor 1100 hectare aan agrarische pacht open staat. De statenbrief geeft informatie over hoe dat gebeurt. De BBB en de PvdA hebben de SB opgewaarderd. De bespreking gebeurt in 1 termijn.

De heer Cromwijk vindt de behandeling van deze SB mosterd na de maaltijd. De inschrijving is al gestart en pachtvoorwaarden en functievoorzwaarden zijn gepubliceerd na de sluiting van de termijn voor het indienen van schriftelijke vragen. De opzet van het KPI puntensysteem is discriminerend en zal niet resulteren in meer natuur inclusieve bedrijven. Dat wordt al uitgesloten door de voorwaarde dat de continuïteit van bedrijven niet afhankelijk mag zijn van deze pacht. Op de agrarische percelen in het NNN liggen zware beperkingen en beheers verplichtingen. In het natuurbeheersplan is vastgesteld dat alle agrarische gronden het natuurtype N1202 faunarijck grasland hebben gekregen. Zonder de officiële procedure van een bestemmingsplanwijziging van agrarische natuur. Officieel is dit gewoon agrarische grond van het type N00.01 moeten zijn, om nog om te vormen naar natuurlijke grond. De inzet tot verschraling mist elk doel als het voor de natuurtypestandaard nog afgegraven moet worden, zoals bij de Natte Natuurdoelen in noordwest Utrecht. Geen bemesting op agrarische grond, waar blijft de stikstof? De standaard kostprijs voor beheer zoals berekend door BIJ12 bij N1202 beheer is €311, de pacht varieert van €1 tot €200 per hectare. De pachtverplichtingen uit het artikel gaan verder en zijn vergelijkbaar met het type N1002, voor vochtig hooiland, er geldt een uitgestelde maaidatum, het verplicht 2x maaien, het afvoeren en zeer beperkte beweiding. Dit zijn geen beperkingen bij kruidenrijk grasland. De standaardkostprijs bij beheer van vochtig hooiland zijn €1650. Deze natuurpacht kost de pachter geld, lopend tot €1800 per hectare. Zelfs een 60 puntenboer (KPI's) gaat dit niet terugverdienen. De BBB vindt dit landmelkerij, een verdienmodel voor de provincie. Voor het natuurbeheer door boeren betaalt de provincie maar 84% van de kosten, berekend door BIJ12. De beheerskosten worden verlegd naar de boer die zelf het verdienmodel maar moet verzinnen, om deze 100% maatschappelijke kosten terug te verdienen. In de SB staat dat de gedeputeerde dit gaat betrekken bij de grondstrategie en het grondbeleid. Op het pachtportaal ontbreken provinciale percelen, in welke openbare procedures zijn deze percelen verkocht of verpacht? Het KPI systeem houdt geen rekening met natuur inclusieve bedrijven, de heer Cromwijk is zelf natuurinclusief boer, hij moet aan 3-4 punten voldoen voor hij in de buurt komt van biologische boeren. Hoe kan dat? Tot slot vraagt hij waar de stikstofruimte blijft die bespaard wordt door niet te bemesten.

Mevrouw De Boer- Leijma is na de beantwoording van de schriftelijke vragen nog niet helemaal gerust. Ze wil weten of een inclusiever pachtsysteem nu voldoende verankerd is? Zodat biologische boeren voorrang kunnen krijgen en gronden langer in beheer gehouden kunnen worden. In de beantwoording wordt verwezen naar het grondbeleid wat in het voorjaar besproken zal worden. Ze wil weten hoe het nu zit. Behalve het puntensysteem is het langduriger gebruik van dezelfde grond nodig om het biologisch boeren mogelijk te maken, voorziet dit nieuwe systeem daar voldoende in?

Het gebruik van het bestrijdingsmiddel glyfosaat in de provincie, is het verboden te gebruiken op de pachtgronden? Kan dit meegenomen worden in de pachtvoorwaarden?

De voorzitter schorst de vergadering voor 5 minuten.

Gedeputeerde Bakker beantwoordt de gestelde vragen.

- Hij geeft aan dat het een dilemma is dat de gronden met strategische doelen niet altijd matchen met het duurzaam gebruik van de gronden, waarbij langdurig gebruik gewenst is. Het is een korte termijn oplossing, binnen het huidige beleid blijft dit dilemma. Het nieuwe nota grondbeleid voor 2024-2028 wordt komend voorjaar besproken, daarin kunnen de punten uit dit debat en de schriftelijke vragen meegenomen worden, omdat nog niet alles verwerkt is.
- De voorwaarden voor de NNN zijn niet veranderd, de intentie was om de openstelling zo snel mogelijk te doen. Vorig jaar zijn de voorwaarden op pachtbeleid aangegeven, daar is een plus bovenop gezet, via een puntensysteem. Dat staat uitgelegd op de site van de provincie en het pachtportaal. Punten zijn te verdienen wanneer boeren natuur inclusiever zijn meer kans te geven op pachtmogelijkheid. Stikstofruimte zit er nog niet in, omdat dit nog niet hard te maken is. Over de stikstofruimte wil de gedeputeerde wel uitleggen hoe dit zit in een op een gesprekje. Het onderwerp wordt meegenomen in het nieuwe pachtbeleid.
- Biologische boeren kunnen langer pachten, maar er is wel een dilemma en de staten moeten een beeld vormen van wat ze hiermee willen. De bedoeling is om een versnelling te bieden in de gebiedsprocessen, niet om de gronden langdurig in bezit te hebben.
- Glyfosaat is in principe verboden op de pachtgronden, het gebruik is soms noodzakelijk, dan moet daar bij de beheerder toestemming voor gevraagd worden.

Mevrouw De Boer- Leijnsma vraagt of het middel verboden is of niet.

Gedeputeerde Bakker herhaalt dat het verboden is, maar dat er bij noodzaak toestemming van de beheerder voor kan komen.

Mevrouw De Boer- Leijnsma zegt dat dat het dan dus op pachtgronden gebruikt wordt.

Gedeputeerde Bakker antwoordt dat die toestemming niet zomaar wordt gegeven. Vervolgens gaat hij in op de opmerking dat er percelen ontbreken in het portaal. Na de vergadering hoort de gedeputeerde graag hoe hij hierin kan helpen. Er is vrij breed gecommuniceerd over, zijn er geen verdere vragen of bezwaren binnengekomen. Ontbreekt er informatie dan hoort hij het graag.

De heer Daniels vindt het doorgeslagen overheidsbemoeyenis om duurzaamheid doorslaggevend te laten zijn bij vergunningverlening. Tot in detail wordt gedictieerd hoe gegunde bedrijven hun bedrijfsvoering moeten doen. Groene clubjes maken misbruik van overheidsmiddelen, de overheid stelt zich als een duurzaamheidsmafia op. Hij zou deze bemoeyenis graag zien afnemen.

Gedeputeerde Bakker vat het als hartenkreet van de heer Daniels op.

18. [SB Eindrapportage Programma Klimaatadaptatie 2020-2023](#)

De SB is opgewaarderd door GL en Volt en wordt in een termijn behandeld.

De heer Virginia is ongerust over noodzaak enerzijds en anderzijds het gebrek aan urgentie bij klimaatadaptatie in de provincie. Sommige gemeenten zien hittestress niet als urgent probleem, de partij schrikt hiervan. Terwijl het programma al drie jaar functioneert. Al in 2019 hadden gemeentes al een klimaatstresstest aan moeten leveren. De partij vraagt hoe dit kan en hoe dit opgelost moet worden.

De provincie heeft waterrisicoprofielen ontwikkeld, met name in de gemeente Utrecht laten zij zien dat er eens per jaar tot eens per tien jaar een waterrisico bestaat. Hoe acceptabel is dit risico en wat wordt er gedaan om dit omlaag te krijgen? Klimaatadaptatie is een belangrijk onderdeel van een volgend programma 'Klimaatadaptatie', kan urgentie de rode draad zijn binnen dit programma?

De heer De Jong is blij dat klimaatadaptatie hoog op de agenda van GS staat, er is ambitie nodig om de provincie gezond en leefbaar te houden, Volt denkt er graag actief in mee. In de nieuwe plannen zou een integrale benadering moeten zijn, waar ruimte is voor innovatie en experimenten en koppeling naar circularisering van de economie. Klimaatadaptatie zou meegewogen moeten worden in de meerjarenonderhoudsplannen. Het verdient aanbeveling om binnen het meerjareninvesteringsplan goed na te denken over klimaatadaptatie. Het beruchte

voorbeeld van een investering van 200 miljoen in asfalt, ziet volt liever besteed aan het klimaatbestendig maken van de huidige provinciale infrastructuur. Kan de gedeputeerde zich eraan committeren dat de investering in asfalt in elk geval significant gaan bijdragen aan klimaatadaptatie in de regio en een deel spenderen aan klimaatadaptatieprojecten. Op basis van deze evaluatie moet klimaatadaptatie meer en duidelijker geïntegreerd worden in bestaande beleidsprogramma's, dus ook de MIB en MOB. Is GS voornemens om dit te gaan doen in afwachting van de nieuwe plannen? Daarnaast wil de partij weten wat de exacte punten zijn die versnelling in de weg staan. Een klimaatschade noodfonds zou burgers en bedrijven kunnen bijstaan als klimaatschade toeslaat.

Gedeputeerde Bakker beantwoordt de vragen.

- Nog niet elke gemeente in de provincie heeft een hitteplan. Dat kan niet afgedwongen worden. De gedeputeerde gelooft in helpen en stimuleren. Er gebeurt veel in de werkregio's. Door delen van kennis en aanjagen van bestemming daarin. De GGD is recent meer betrokken en zodoende komt het onderwerp meer op de kaart te staan, het gaat naast adaptatie ook over gezondheid van kwetsbare bewoners.
- De waterrisicoprofielen. In algemene zin verandert het klimaat, het maakt niet uit of het natter of droger gaat worden, het is duidelijk dat extremer weer vaker gaat plaatsvinden. Steden moeten veranderen, de stenen moeten eruit, meer groen moet erin. Er zal vaker wateroverlast komen, de omgeving zal hierop anders ingericht moeten worden. Door het voeren van risicodialogen met gemeenten, wordt er gekeken waar de risico's zitten en of ze acceptabel zijn. Er is momentum op dit onderwerp.
- Bij het meerjareninvesteringsprogramma en het meerjarenonderhoudsprogramma doet de provincie al best veel. Stresstesten worden uitgevoerd, gekeken wordt of de infrastructuur daar op geënt is. Er wordt actief meegedacht bij nieuwe ontwikkelingen en bij inkoop wordt duurzaamheid meegewogen. Dit moet in de MIP en MOP geborgd worden met concretere ideeën, er wordt al flink met elkaar samengewerkt. Daar waar het mogelijk is, wordt het betrokken. Het is een van de prioriteiten, het programma bestaat nog maar drie jaar. Nu is het tijd om te gaan versnellen en binnen de provincie te gaan verbreden. Knelpunten; soms spelen er meerdere belangen, er zijn veel ambities in de ruimte, kosten spelen ook een rol. Speciaal dit gesprek wordt met gemeenten gevoerd, de pilotwijken die natuurinclusief en klimaatadaptief gemaakt worden, daarbij wordt ook gekeken waar knelpunten liggen.
- De provincie ziet haar rol niet in het opzetten van een eigen klimaatschadenoodfonds, er wordt meer ingezet op voorkomen. Beperkte financiële middelen, kan die schade niet compenseren. Daarom is de bijlage meegestuurd, wanneer er nu niets gedaan wordt, wat gaat dat op termijn dan kosten?

De heer Virginia vindt het opvallend dat alle gemeenten in de provincie het hoogste risico vertonen bij de waterrisicoprofielen. Gemeenten doen daar zelf wat aan. Kan er in het nieuwe programma aandacht aan besteed worden. Wat gebeurt er dan in de gemeente, welk effect heeft het om hoogste risico naar beneden te krijgen?

Gedeputeerde Bakker zegt graag toe dit mee te nemen. Hij vraagt zich daarnaast af wat er voor nodig is om risico's te gaan mitigeren, soms zullen bepaalde risico's geaccepteerd moeten worden.

De heer De Jong vraagt wanneer de knelpunten onduidelijk zijn omdat er nog met gemeenten een dialoog gaande is. Wanneer is er dan wel goed inzicht in de knelpunten. Over de 200 miljoen die in asfalt gestopt wordt, kan er daarmee ook een significante bijdrage geleverd worden aan klimaatadaptatie in de regio? Hij begrijpt dat de provincie zich aan de kant van preventie wil inzetten. Wanneer er door klimaat schade ontstaat is het goed om inwoners en bedrijven tegemoet te kunnen komen. Vooral wanneer zij een periode moeten overbruggen, bedrijven kunnen geholpen zijn met een lening wanneer zij lang op compensatie moeten wachten.

Gedeputeerde Bakker zegt de gevoerde discussie over 200 miljoen niet over te willen doen. Het zijn langere termijninvesteringen, voordat die kapitaallast daar is, dat kan wel 10-15 jaar duren. Het gaat erom dat er goede voorwaarden bij investeringen en onderhoud gesteld worden aangaande adaptatie, circulariteit, biobased bouw materiaal. Ten opzichte van andere overheden zet de provincie mooie stappen, adaptatie wordt extra meegenomen, het ambitieniveau is hoog.

Een van de opdrachten die de provincie heeft is de omgeving zo inrichten dat het weerbaar is tegen het veranderende klimaat. Een klimaatschadenoodfonds, daarin heeft de provincie geen toegevoegde waarde. Weerbaarheid tegen het veranderende klimaat komt in het nieuwe programma terug, de financiële benodigdheden zullen daar aan de orde komen.

De heer Westerlaken wijst erop dat GroenLinks in het opwaardeerverzoek nadrukkelijk gevraagd heeft naar de mening van andere partijen. Bij een toekomstig programma klimaatadaptatie moet de provincie niet in de verantwoordelijkheid van gemeenten gaan treden, maar meer regisserend en coördinerend haar rol nemen. Er wordt landelijk al aan een noodfonds gewerkt, de risico's zijn zo groot dat verzekeringen klimaatschade al uitsluiten.

De heer Van den Dikkenberg sluit aan bij de heer Westerlaken, dat elk zijn eigen huiswerk moet doen. De focus moet liggen op het klimaatadaptief maken van de eigen assets en dienstverlening. Het fonds moet op landelijk niveau goed geregeld worden. Niet op de stoel van een ander gaan zitten.

De heer Daniels leest dat de provincie niet alleen de verantwoordelijkheid heeft om fysieke maatregelen te nemen, maar ook moet letten op de sociale rechtvaardigheid en de mentale weerbaarheid. Wordt hier niet te veel bij gehaald? Hij heeft de indruk dat er te veel de nadruk ligt op het vergroenen van schoolpleinen en daken. Terwijl het moet gaan over echt grote maatregelen zoals waterberging bij extreme droogte of extreme wateroverlast. Het moet gaan over hoofdpunten en niet over bijzaken.

De heer Virginia meldt dat de vraag niet aan hem geldt.

De heer Schaddelee zegt dat gevraagd is om te reageren. CU vindt het belangrijk dat de provincie proactief bezig is met klimaatbeleid. Haar wettelijke taak ligt bij klimaatwetgeving, wanneer het gaat over het natuurbeleid, het mobiliteitsbeleid. Hierin kan de provincie een voortrekkersrol nemen richting gemeenten. Zoveel mogelijk in gesprek gaan met gemeenten en kijken hoe kleinere gemeenten geholpen kunnen worden.

19. Memo Interbestuurlijke afspraken extern salderen

De memo is opgevaardeerd door BBB en zal in een termijn behandeld worden.

Mevrouw Ghijssels-Kerkhoff waardeert de brief op, er wordt vooral ingegaan op de communicatie, maar het gaat om de inhoud. Boeren worden uitgekocht om de A27 te verbreden, burgers hebben vraagtekens hierbij. Boeren werden uitgekocht om de natuur te redden, nu krijgt Schiphol ruimte en wordt de A27 verbreed. Dat strookt niet met elkaar.

Het ARIESmodel waar het depositiefonds op gebaseerd moet worden, daarover is inmiddels bij alle partijen (commissie Hoordijk, de minister, het RIVM) dat dit model niet helemaal klopt. Ze pleit ervoor om ergens te beginnen. Kan GS aandacht geven aan het kromme feit dat er doorgedaan wordt met een systeem waar structuurfouten in zitten.

Daarnaast kan de aandacht bij NH3 kan ingeruild worden voor NOX. NH3 is een stof waarbij het lang duurt voordat het door de natuur is opgenomen, NOX wordt niet opgenomen, noch afgebroken. Ze ziet graag dat dit onderzocht wordt en dat er een standpunt over ingenomen wordt.

Gedeputeerde Sterk heeft zich eerder uitgesproken tegen de acties van Rijkswaterstaat en Schiphol om de boerenstikstof op te kopen. Daarover zijn nu afspraken gemaakt, zodat men niet overvallen wordt op dit soort punten.

Het ARIESmodel klopt inderdaad niet helemaal, maar het is het beste wat er nu is, dit moet voor de vergunningverlening gebruikt worden. Ondertussen worden er in de Foodvalley metingen gedaan van depositie en emissie om te komen tot een scherper model.

De vraag over groen voor grijs kan bij de stikstofuitgaven gevoerd worden. Daar kan besproken worden hoe er omgegaan moet worden met een situatie waarbij er groene stikstof is en waar dit voor ingezet kan worden.

20. SB Voortgangsrapportage uitvoering Strategisch bosbeleid 2023

De SB is opgevaardeerd door de PvdD en wordt in een termijn behandeld.

Mevrouw Batteau verbaast zich erover dat er slechts een inspanningsverplichting geldt voor het strategisch bosbeleid voor het klimaatakkoord geldt een resultaatverplichting, voor bosbeleid niet. Terwijl bomen de cruciale sleutel zijn in de opvang van koolstof, zuiveren van lucht, vasthouden van water en tegengaan van bodemerosie.

Waarom legt de commissie zichzelf dit niet op? De ambitie om 1500 hectare nieuw bos aan te leggen in 2040 of 2030 is zeer uitdagend. De inschatting is dat de aanplant van circa 700.000 bomen moet wel lukken, onder andere door uitdeelacties aan burgers. Losse bomen vormen geen bosecosysteem, hier graag een reflectie op. In de bossenstrategie staat 'Wat bos is, moet bos blijven.' Ontwikkelingen in de provincie ten koste gaan van bos en bomen. Een overzicht is onmisbaar om de doelen te kunnen halen voor de strategie, maar lijkt er niet te zijn. Naast aanplant zal er voorkomen moeten worden dat bos verdwijnt. De partij komt bij de komende Statenvergadering met een motie om de doelen beter in beeld te krijgen middels een jaarlijks natuurdashboard. Dan de houtoogst door Staatsbosbeheer. Er is geen zicht op het aantal hectare wat gekapt wordt. Kapvlaktes worden in de huidige berekeningen als bos meegenomen, terwijl deze vlaktes uiterlijk binnen drie jaar herbeplant moeten worden en soms zelfs helemaal niet herplant hoeven worden. Met grof materieel wordt er gekapt, de ecologie is na de kap kapot. Kan er beter in beeld gebracht worden wat de gevolgen zijn van de houtoogst voor de omvang en kwaliteit van de bossen. De partij dringt aan op een Natuurdoelanalyse voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, waarbij dit specifieke aspect meegenomen wordt.

Gedeputeerde Sterk beantwoordt de vragen:

- Er is wel een inspanningsverplichting, maar geen resultaatverplichting omdat dit zo afgesproken is met het rijk. Omdat er een aantal onzekere factoren, waardoor er niet ingezet kan worden op resultaatverplichting. Zo is de financiering onzeker, de andere risico's zijn in het beheerplan benoemd.
- De ambitie is uitdagend, 1500 hectare nieuw bos en 700.000 bomen aanplanten. Het is erg succesvol. In de voorgaande periode is 600.000 gehaald. Er zit een rekenformule achter, 3300 uitgedeelde bomen kunnen gerekend worden tot 1 hectare. Er is wel degelijk een integraal inzicht in wat er verloren gaat. Bij woningbouwprojecten wordt kap inzichtelijk gemaakt, dan is ook duidelijk wat er gecompenseerd moet worden, hier geldt een compensatiefactor.
- Bij de houtoogst is er binnen Staatsbosbeheer een tendens naar kleinschalig bosbeheer, waarbij een kapvlakte ten hoogste een halve hectare omvat. Beheerders werken met de gedragscode Bosbeheer, die veel strenger is geworden. De ecologische schade wordt hiermee beperkt, er wordt gestuurd op verkleining van de ecologische schade.
- De NEA analyse is bedoeld voor de Natura2000 gebieden en in het UPLG is de Utrechtse Heuvelrug opgenomen. De staat ervan moet goed in beeld gebracht worden en of dit middels een natuurdoelanalyse kan, de commissie wordt hiervan nog op de hoogte gebracht.

Mevrouw Batteau zegt dat er op gemeentelijke gronden geen inzicht is in het in beeld brengen van bos. Over de houtoogst bij Staatsbosbeheer, wanneer er in de bossen rondgekeken wordt dan is te zien dat er veel schade wordt toegebracht. Uit de beantwoording van de technische vragen blijkt dat er vanuit de provincie weinig toezicht is. Hoe wordt er toezicht gehouden op de houtoogst is de vraag van de partij.

Gedeputeerde Sterk geeft aan dat ook landelijk speelt dat er binnen de gemeentes weinig zicht is op wat er gedaan wordt. Er is een werkgroep vanuit LNV om samen met gemeentes meer betrokkenheid en verantwoordelijkheid te organiseren rondom dit thema. Vanuit het klimaatkkoord hebben gemeentes een opgave van 5.000 hectare. Het is belangrijk dat er een goede registratie plaatsvindt. Staatsbosbeheer is een organisatie die zorgvuldig omgaat met de ecologie in haar gebied. SBB registreert en rapporteert wat ze heeft gedaan, toezicht is er van de afdeling Handhaving. De gedeputeerde is het niet eens met het door mevrouw Batteau geschetste beeld.

21. [SB Convenant Regieorgaan Versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij](#)

De SB is opgevaardeerd door de PvdD en zal in een termijn behandeld worden.

Mevrouw Batteau leest dat er met de ondertekening van dit convenant ingezet wordt op technische innovaties. Dit staat haaks op de verbetering van dierenwelzijn, luchtkwaliteit, fijnstof en energieverbruik. Waarom ondertekent de provincie een convenant wat niets oplost in de effecten van intensieve veehouderij? In hoeverre past dit convenant in de visie op landbouw en voedsel in de provincie? Een andere vraag is of er voorwaarden verbonden kunnen worden voor pilots, op natuurinclusieve innovaties en niet op technische innovaties.

Gedeputeerde Sterk zegt dat de opvatting van het college is dat er ruimte is voor technische innovaties, daar hoort dit bij. Er wordt gestreefd naar meervoudig doelbereik. Dierenwelzijn is een criterium bij de beoordeling van de 32 pilots. Het convenant is een formalisering van de samenwerking die al bestond tussen de zes provincies, uitgebreid naar het LNV en een aantal sectoren uit de veehouderij in Nederland. Het doel ervan is het stimuleren van de duurzame landbouw, waar technische innovaties onderdeel van zijn.

Mevrouw Batteau hoort dat het onderdeel is van de duurzame visie en doelen. Welk deel is gericht op technische innovaties en welk deel is dat niet? Ze is benieuwd naar de 32 pilots.

Gedeputeerde Sterk zegt dat het om sensoren aan datasystemen gaat. Wanneer een maatregel door een boer wordt toegepast, dat het beter in kaart te brengen is wat er dan gebeurt. Waarbij er duidelijk gestuurd wordt op afname van emissie. Stikstof is een groeistof, waar je als boer op wilt kunnen sturen. Dat is het doel van de pilots. Uiteindelijk is het traject erop gericht om een verantwoording van de stoffenbalans te kunnen geven, op een reële manier met kengetallen en meetwaarden, die juridisch ook geborgd is. Er is nadrukkelijk aandacht voor het maatschappelijk draagvlak door het betrekken van stakeholders bij de programma's. En door aandacht te hebben voor dierenwelzijn en verbetering van bodem en water. Extensivering is hierbij niet een doel, maar kan wel een uitkomst zijn.

De heer De Jong is kritisch op dit moment, enerzijds is hij voor innovaties en digitalisering, er moet ruimte zijn voor experimenten. Aan de andere kant hecht hij veel waarde aan de rol van wetenschap, die moet leidend zijn. Er moet voorkomen worden dat er veel geld gependend wordt aan zaken waarvan wetenschappers zeggen dat het effect minimaal zal zijn. Op basis van haalbaarheidsstudies en wetenschappelijke inzichten zou er ruimte zijn voor pilots.

De heer Westerlaken vindt het opmerkelijk dat een mededeling over een convenant, wat een voortvloeisel is uit samenwerking tussen provincies, leidt tot een opwaardering. Er wordt in het stuk niets gezegd of gevraagd over wat de commissie vindt van lopend beleid. Hetzelfde geldt voor de eerder besproken memo. Dit zijn mededelingen vanuit GS, dat heeft niets met een controlerende taak te maken. Inhoudelijk is het een loze discussie, omdat het niet bij de stukken zelf aan de orde komt.

22. [SB Ontheffing artikel 1.5 IOV tijdelijke woningbouw](#)

Dit agendapunt is schriftelijk afgehandeld en stond ter informatie op de agenda.

23. [SB Samenwerkingsovereenkomst met provincie Zuid-Holland natuurinrichting Bodegraven Noord](#)

Dit agendapunt is schriftelijk afgehandeld en stond ter informatie op de agenda.

24. [SB Stand van zaken convenant Duurzame Woningbouw november 2023](#)

Dit agendapunt is schriftelijk afgehandeld en stond ter informatie op de agenda.

24. [Schorsing](#)

De voorzitter bedankt de aanwezigen en sluit de vergadering om 10:53 uur.

Toezeggingen

18.

Gedeputeerde **BAKKER** zegt toe in het nieuwe programma aandacht te besteden aan de hoogste risicoscores bij de waterrisicoprofielen en welk effect het heeft om het hoogste risico naar beneden te krijgen.